

Geneza Wspólnej Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony

Podczas zimnej wojny podstawowym filarem europejskiego bezpieczeństwa była Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego (NATO). Ścisły sojusz wojskowy ze Stanami Zjednoczonymi stanowił fundament strategii większości krajów europejskich, choć równocześnie podejmowano próby stworzenia autonomicznej płaszczyzny bezpieczeństwa na kontynencie. Na mocy traktatu brukselskiego z 17 marca 1948 roku (zmienionego w 1954 roku) powołano Unię Zachodnioeuropejską, jednak jej znaczenie pozostało ograniczone ze względu na podporządkowanie strukturom NATO. Prace nad koordynacją polityki zagranicznej i obronnej państw Europy Zachodniej rozpoczęto zaraz po zakończeniu drugiej wojny światowej, jednak brak woli przekazania części suwerennych kompetencji na rzecz wspólnych instytucji hamował postęp. [Sz. Niedziela, Tożsamość Unii Europejskiej w zakresie bezpieczeństwa i obrony – wyzwania XXI wieku, "Zeszyty Naukowe AMW" 2010, nr 3 (182), s. 173.]

Asymetria gwarancji bezpieczeństwa w NATO budziła obawy w Europie Zachodniej, ponieważ już od 1949 roku było wiadomo, że artykuł 5 Traktatu Północnoatlantyckiego nie gwarantuje automatycznego wsparcia. Był on zestawiany z artykułem 5 zmodyfikowanego traktatu brukselskiego o Unii Zachodnioeuropejskiej z 1954 roku. W latach 50. odrzucono propozycję traktatu o Europejskiej Wspólnocie Obronnej, a w 1961 roku nie powiódł się plan Foucheta, mający na celu powołanie Związku Państw Europejskich. Krokiem w kierunku bliższej współpracy była powołana w 1970 roku Europejska Współpraca Polityczna, stanowiąca pozatraktatowy, międzyrządowy system koordynacji polityki zagranicznej państw członkowskich. [Ibidem, s. 173]

Inicjatywa „wojen gwiazdnych” prezydenta Ronalda Reagana ukazała, że USA rozdzielają kwestie obrony swojego terytorium od obrony Europy Zachodniej, co ujawniło także pewne hegemoniczne tendencje w polityce amerykańskiej, m.in. w postaci samodzielnych rozmów rozbrojeniowych z ZSRR. [Ibidem, s. 173]

Termin „europejska tożsamość w zakresie bezpieczeństwa i obrony” użyty został pierwotnie w załączonej do Traktatu z Maastricht deklaracji państw będących jednocześnie członkami Unii Zachodnioeuropejskiej i Unii Europejskiej z dnia 10 grudnia 1991 roku, aby następnie, w trakcie dyskusji, która się wokół niego rozwinęła i która angażowała trzy podstawowe dla europejskiego systemu zbiorowej obrony organizacje, Sojusz Północnoatlantycki, Unię Zachodnioeuropejską i Unię Europejską, utrwalić się w postaci akronimu ESDI (European Security and Defence Identity). Faktycznie, dyskusja na temat europejskiej tożsamości obronnej zapoczątkowana została dużo wcześniej, w latach bezpośrednio następujących po drugiej wojnie światowej, które zaowocowały podpisaniem Traktatu brukselskiego (1948) i Traktatu północnoatlantyckiego (1949). Wcześniej jednak owa „tożsamość” stanowiła ogólną nazwę, pod którą można było swobodnie podstawiać rozmaite znaczenia. Formalizacja pojęcia tożsamości europejskiej w postaci ESDI wprowadziła do obiegu nazwę własną, mającą oznaczać postulowaną instytucjonalną rzeczywistość. Ta rzeczywistość, choć nazwana, nigdy nie została jednoznacznie określona. Różnice w rozumieniu ESDI w oficjalnych dokumentach nie ujawniają się w różnicach jego definicji, lecz w odmienności kontekstu, w którym termin ten jest używany. Dzięki temu ESDI służy jako narzędzie uzgadniania poglądów między podmiotami politycznymi zaangażowanymi w kwestie bezpieczeństwa europejskiego. W przedstawionym tu tekście nie staram się odpowiedzieć na pytanie o definicję ESDI. Tak postawione pytanie nie miałoby zresztą sensu, bowiem o tym, co znaczy ESDI, decyduje nadal w dużej mierze ten, kto tego pojęcia używa. Próbuję natomiast prześledzić kontekst użycia terminu

ESDI i jego ewolucję w -ramach takiej kontekstowej semantyki [S. Przymies (red.), Europejskie struktury współpracy, PISM, Warszawa 1995, s. 159.].

Traktat Lizboński z 2007 roku zmienił instytucjonalną strukturę Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (WPZiB) oraz jej uzupełniającą część, jaką jest Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO). Te reformy stanowią interesujący przykład zmian, które umożliwiły stworzenie nowych organów i agencji w obrębie polityk bezpieczeństwa UE. Warto zauważyć, że polityka zagraniczna przez dekady była domeną kompetencji narodowych państw członkowskich. Podejście do kwestii instytucjonalnych i decyzyjnych w WPBiO wymaga uwzględnienia roli instytucji reprezentujących interesy ponadnarodowe, przy jednoczesnym zapewnieniu wpływu rządów państw członkowskich na ten proces. Niniejszy artykuł jest częścią szerszej debaty nad odpowiedzialnością państw UE na pogarszającą się sytuację bezpieczeństwa w sąsiedztwie Europy oraz inicjatywami Unii na rzecz intensyfikacji współpracy obronnej. Wspólne inwestycje i ścisła współpraca są kluczowe dla rozwoju i efektywnego wykorzystania zdolności wojskowych, których Unia potrzebuje w coraz większym stopniu. Z tego względu maksymalizacja efektywności wydatków obronnych staje się jednym z głównych priorytetów na nadchodzące lata. [M. Piechowicz, Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony UE w perspektywie teoretycznej, praktycznej i agencyjno-instytucjonalnej, "Przegląd Politologiczny" 2023, nr 1, s. 37.]

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.